Om official- och kommunikationsprincipernas tillämpning i förvaltningsförfarandet, särskilt hos taxeringsnämnd

Av byråchefen Johan Hirschfeldt

1. Inledande synpunkter[1]

Förvaltningsmyndigheternas handläggning av ärenden regleras ytterst i regeringsformen. I 1 kap 1 § regeringsformen stadgas att den offentliga makten utövas under lagarna. Kravet på objektivitet i myndigheternas arbete uttrycks genom bestämmelsen i 1 kap 9 § regeringsformen där det bl a stadgas att myndigheterna skall iakttaga saklighet och opartiskhet.

Ärendehandläggningen hos förvaltningsmyndigheterna är härutöver mer eller mindre utförligt styrd genom regler i vanlig lag. För förfarandet gäller förvaltningslagen, FL. Det är dock viktigt att komma ihåg att den lagen inte är uttömmande. FL innehåller basregler och anger en minimistandard för handläggningen av förvaltningsärenden. Många frågor har lämnats utanför lagregleringen. I dessa delar är man hänvisad att hämta vägledning ur allmänna rättsgrundsatser som utbildats i praxis. FL kompletteras också av förfaranderegler i olika speciallagstiftningar. Om sådan lagstiftning innehåller en regel om förfarandet som avviker från motsvarande regel i FL tar regeln i speciallagen över. Taxeringslagen, TL, är en sådan speciallag med regler som fyller ut och/eller avviker från reglerna i FL.

2. Officialprincipen

För förvaltningsdomstolarnas räkning har man i 8 § förvaltningsprocesslagen, FPL, slagit fast den s k officialprincipen, eller undersökningsprincipen. Den principen uttrycker att det är domstolen som har det yttersta ansvaret för att ett ärende blir tillräckligt utrett. FL innehåller ingen allmän regel om myn-

[1] Ett av syftena med denna artikel är att redovisa den närmare bakgrunden till ett principiellt viktigt JO-avgörande, JO 1982/83 s 270. Läsaren hänvisas i första hand till referatet av fallet i Skattenytt s 193.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-08 17:08:15

digheternas utredningsansvar.[2] Principen att en myndighet skall se till att ett ärende blir så utrett som dess beskaffenhet kräver, utgör dock, även om den inte finns inskriven i FL, ett viktigt moment i förvaltningsförfarandet hos myndigheterna. Principen görs också i vissa fall uttryckligen tillämplig genom regler i speciallag. En sådan regel finns i 65 § TL där det sägs bl a, att taxeringsnämnden skall tillse att utredning görs. I prop 1977/78:181 s 218 uttalar departementschefen, att taxeringsnämnden självfallet skall se till att de frågor som uppkommer vid deklarationsgranskningen blir utredda i den utsträckning som behövs och är möjlig att åstadkomma.

Taxeringsnämnden består av ordförande och övriga ledamöter. Nämnden biträds som regel av en granskare som är tjänsteman hos lokala skattemyndigheten eller länsstyrelsen och som sköter nämndens utredningar. Ordföranden planerar och leder nämndens arbete, se 11 § TL.

Hur skall utredningsansvaret utövas av taxeringsnämnden?

Utgångspunkten för granskningsarbetet hos taxeringsnämnden är de uppgifter som den skattskyldige själv har lämnat i deklarationen och de kontrolluppgifter som har kommit in till taxeringsnämnden från andra uppgiftsskyldiga. Detta material kan behöva kontrolleras eller kompletteras. Granskningsarbetet hos taxeringsnämnden kan omfatta undersökningar av olika mer eller mindre notoriska — eller allmänt kända — förhållanden av typen: ''Hur lång är vägen mellan X och Y och hur lång tid bör det ta att köra den? Vilka bussförbindelser finns?'' Nämnden bedömer också skälighet eller rimlighet hos yrkade avdrag etc. Ofta ingår också kontakter med de uppgiftsskyldiga i utredningsarbetet. Sådana kontakter sker ofta per telefon eller brev mellan ordföranden eller granskaren och den skattskyldige eller andra uppgiftsskyldiga. Efter överenskommelse kan taxeringsbesök göras, 31 § TL. Bakom dessa ''mjukare'' utredningsåtgärder står lagbestämmelser som ger taxeringsmyndigheterna vissa konkreta befogenheter att efter anmaning kräva uppgifter från vissa personer eller organ, se 31, 45 och 46 §§ TL. Taxeringsmyndigheterna har ytterst tillgång till vissa tvångsmedel (vite, taxeringsrevision, bevissäkring) för att få möjlighet till en effektiv åtkomst av materialet. Användningen av sådana tvångsmedel regleras genom bestämmelser i lag.

Taxeringsmyndigheternas utredningsbefogenheter omfattar alltså kontakter med och i sista hand kontrollåtgärder hos olika kategorier av personer som i taxeringslagen angivits som uppgiftsskyldiga. Inom ramen för dessa regler kan myndigheterna ställa frågor till dessa personer som också har svarsplikt. Någon motsvarighet till t ex de nya reglerna i 2 kap 10—14 §§ utsökningsbal-

[2] Förvaltningsrättsutredningen har dock nu föreslagit en sådan regel i FL, se SOU 1981:46, Ändringar i förvaltningslagen s 99.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-08 17:08:15

ken om att kronofogdemyndigheten får hålla förhör med vissa personer som har i balken stadgad upplysningsplikt, gäldenär och vissa tredje män, finns dock inte i TL. — Däremot inträder i processen hos länsrätten den allmänna vittnesplikten som är generell och alltså inte begränsad till dem som är uppgiftsskyldiga enligt TL.

Det kan givetvis förekomma under taxeringsarbetet att granskaren eller någon ledamot av nämnden lämnar nämnden uppgifter om förhållanden som rör den skattskyldige från tidigare års taxering, från ett ärende om en annan persons taxering eller eljest. Nämnden kan också under arbetet ha fått en uppgift från någon utomstående person, en s k tredje man. Sådant material får användas av taxeringsnämnden i ärendet. Den kan ge en utgångspunkt för hur ett fortsatt utredningsarbete bör läggas upp och vad det bör inriktas på. Materialet måste givetvis prövas på ett objektivt sätt. I en sådan saklig prövning ingår bl a för nämnden att bedöma vad uppgifterna har för källa, om de är trovärdiga etc. Nämnden kan i vissa situationer bli skyldig att pröva om en nämndledamot som lämnar en viss uppgift blir jävig under ärendets fortsatta behandling, 4 och 5 §§ FL.

Vad gäller då särskilt om taxeringsnämndens kontakter med andra personer, dvs sådana tredje män som inte har någon uppgifts- eller upplysningsplikt till nämnden enligt lag? Får och bör taxeringsnämnderna ta sådana kontakter och hur bör detta i så fall ske?

Saken är inte reglerad i lag. Förvaltningsmyndigheterna anses dock med stöd av officialprincipen ha rätt stor frihet i valet av medel för att skaffa sig tillräckligt underlag för beslut i ett ärende. Detta har ansetts innebära bl a att en myndighet har rätt att kontakta enskilda för att skaffa in upplysningar även i situationer där den enskilde saknar lagstadgad uppgiftsskyldighet gentemot myndigheten i ärendet. När en myndighet utnyttjar den allmänna uppgiftsbefogenhet, som en kontakt med en utomstående tredje man utgör, måste emellertid en del intressen beaktas. Den enskilde kan ha ett berättigat anspråk att inte röja en uppgift. Vidare är det viktigt att myndigheten inte ger sken av att den äger större maktbefogenheter än den i verkligheten har. Besvärssakkunniga uttryckte på sin tid saken så, att när en myndighet begär en upplysning från en enskild som saknar upplysningsskyldighet, det förutsätts att det sker på ett sådant sätt, att det står klart för den, till vilken framställningen riktas, att någon skyldighet att svara inte är för handen.

Att denna typ av uppgiftsinhämtande inte är reglerad närmare i lag betyder givetvis inte att den får utnyttjas urskillningslöst. Uppenbarligen måste istället myndighetens åtgärder av detta slag falla inom ramen för vad som är ändamålsenligt för det aktuella ärendet. Myndigheten måste också iaktta principen om saklighet och opartiskhet. I praktiken lär utrymmet för sådant uppgiftsinhämtande bli ganska begränsat.

Det som nu har sagts utgår ifrån uttalanden i doktrinen och förarbetena till

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-08 17:08:15

förvaltningslagen. Det kan också illustreras med — förutom JO 1982/83 s 270 — två tidigare JO-uttalanden se JO:s ämbetsberättelse 1977/78 s 281 och 310.

Det första fallet gällde en skattskyldig, B som hade varit föremål för taxeringsrevision. I sin anmälan till JO uppgav B bl a att det hade kommit till hans kännedom att revisionsdirektören L hade varit i telefonkontakt med en granne till B och därvid ingående förhört sig om B:s personliga levnadsvanor. Revisionsdirektören och skattechefen yttrade sig i saken. JO Ekberg anförde i sitt beslut bl a detta.

''Vad sedan gäller L:s åtgärd att inhämta upplysningar från en granne till B om dennes levnadsförhållanden anför jag följande. Skattemyndigheterna kan ibland rikta förfrågningar till enskilda personer eller institutioner för kontroll av annans taxering. Man kan t ex fråga näringsidkare, fastighetsägare, banker, försäkringsbolag m fl. Vidare kan man som skattechefen säger i sitt yttrande hit, inhämta upplysningar från andra myndigheter, t ex kronofogdemyndighet, lokal skattemyndighet samt från ledamot i taxeringsnämnd. I vilken omfattning förfrågningar skall göras till enskilda får bedömas från fall till fall och det bör därvid göras klart för den tillfrågade att besvarandet är frivilligt. Enligt min mening bör denna väg utnyttjas restriktivt och begränsas till att blott avse konkreta frågor.

L:s åtgärd att vända sig till en granne till den skattskyldige för att förhöra sig om den senares levnadsvanor faller enligt min mening klart utanför vad som kan anses lämpligt. Förutom att förfarandet kan ställa den skattskyldige i dålig dager hos den tillfrågade — detta hur försiktigt förfrågningen än göres — kan det starkt ifrågasättas om upplysningar av detta slag kan ha något som helst värde för en taxeringsrevision. Skattemyndigheten kan ju aldrig säkert veta om den tillfrågade är helt objektiv i sina uppgifter om den skattskyldige.

Med det anförda har jag inte avsett att ifrågasätta taxeringsrevisorns vällovliga strävan att söka få in så mycket material och så många upplysningar som möjligt om en skattskyldig. Vad jag reagerat mot är de olämpliga genvägar för att uppnå detta mål som begagnats i B:s fall. Så får en taxeringsrevision inte bedrivas.''

Det andra ärendet återges i ämbetsberättelsen på detta sätt.

''En bilskola klagade hos JO över att en taxeringsrevisor H, till vissa av skolans förutvarande elever utsänt en förfrågan bl a rörande vilka belopp de erlagt till skolan för körundervisning. Bilskolan ansåg att ett dylikt förfarande var ägnat att misstänkliggöra skolan hos kunderna.

Vid avgörandet av ärendet, vari bl a riksskatteverket avgivit yttrande, anförde JO Ekberg följande i beslut den 14 december 1976.

Bilskolans kunder tillhör ej någon i taxeringsförfattningarna angiven krets av uppgiftsskyldiga. De har därför inte kunnat tvingas att lämna några uppgifter till taxeringsrevisorn. Att i ett sådant fall ändock framställa frågor kan inge vederbörande den föreställningen att han är skyldig besvara dem, om det

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-08 17:08:15

inte samtidigt meddelas honom att någon upplysningsplikt ej föreligger. Om en taxeringsrevisor ser sig nödsakad att i sitt kontrollarbete gå utanför kretsen av uppgiftsskyldiga — det bör påpekas att taxeringsförfattningarna ej reser något hinder häremot — bör han således uttryckligen ange i sin förfrågan att besvarandet är frivilligt. H kan inte sägas ha gjort detta på ett tillräckligt klarläggande sätt i förevarande ärende. Jag stannar för H:s del vid detta påpekande.

Jag vill därutöver tillägga följande. Taxeringsförfattningarna anger klart den krets av personer och institutioner som är skyldiga att lämna uppgifter för kontroll av annans taxering. Något hinder mot att gå utanför denna krets finns som nämnts inte men denna väg bör enligt min mening utnyttjas restriktivt. Mot bakgrund härav delar jag skattechefens i yttrandet hit framförda uppfattning att förfrågan från taxeringsrevisor till annan än uppgiftsskyldig inte bör göras utan en kvalificerad förhandsbedömning, lämpligen då av den som utfärdat revisionsförordnandet.''

3. Kommunikationsprincipen och partsinsynen

3.1 Allmänt

I FL finns bestämmelser om partsinsyn i 14 § och om myndighets kommunikationsplikt i 15 §. Enligt 14 § jämförd med 14 kap 5 § sekretesslagen, har en part rätt till insyn i det material som tillförts ett ärende. Myndighetens motsvarande skyldighet att ex officio låta part få del av materialet innan ett ärende avgörs, eller m a o kommunikationsplikten, behandlas i 15 § där det stadgas bl a, att ärende ej får avgöras utan att part underrättats om det som tillförts ärendet genom annan än honom själv och tillfälle beretts honom att yttra sig över det. Vissa undantag görs sedan från huvudregeln i bestämmelsen. De här reglerna har ansetts som några av FL:s viktigaste garantier för den enskildes rättsskydd. Här skall i det följande en del frågor kring dessa regler behandlas. För en allmän bakgrund, förarbeten etc hänvisas i första hand till Hellners, Förvaltningslagen, 2:a uppl, 1978.

3.2 Kommunikationsprincipen i FL och TL

Kommunikationsregeln i 15 § FL gäller material som har tillförts ärendet genom annan än parten själv — material som är av betydelse för sakens avgörande. Vilket material är det här fråga om? Rapporter, anmälningar, yttranden etc från myndigheter eller enskilda, promemorior om faktiska iakttagelser och annat skriftligt material i saken omfattas av regeln. Kommunikationskravet omfattar också muntliga upplysningar. Det gäller även en upplysning som myndigheten får t ex vid telefonsamtal. I vilken utsträckning måste sådant muntligen inhämtat material dokumenteras genom anteckningar i akten?

Den arbetsgrupp inom justitiedepartementet som lade fram betänkandet, SOU 1968:27, Förvaltningslag ville inte ställa alltför höga krav på en anteck-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-08 17:08:15

ningsskyldighet. Arbetsgruppen menade, s 168, att man i stället hänvisades till att försöka formulera regler som gav garantier mot att myndigheterna byggde på okontrollerade eller ovidkommande, ej redovisade uppgifter och som samtidigt inte innebar några risker för en tyngande, meningslös dokumentation av mer eller mindre uppenbara förhållanden.

I propositionen med förslag till förvaltningsrättsreformen 1971:30 redovisades remissyttrandena över arbetsgruppens förslag. JK utvecklade sina synpunkter på frågan om kommunicering av muntliga upplysningar på följande sätt, s 461.

> Den känsligaste frågan beträffande kommunikation gäller de muntliga upplysningar som kan ha tillförts ett ärende. Något förbud för förvaltningsmyndigheterna att beakta på sådant sätt erhållen utredning kan inte komma i fråga. Å andra sidan bör part principiellt få del av sådana upplysningar i den mån de är av betydelse för ärendets avgörande. Kan detta ske genom kommunikation i vanlig ordning, vilket förutsätter att anteckning gjorts rörande de erhållna upplysningarna, är det önskvärt. I annat fall torde det få anses tillräckligt att upplysningarna i erforderlig mån redovisas i beslutsmotiveringen.

Departementschefen slog i propositionen fast att föremålet för kommunikation i princip borde utgöras av ”det som tillförts ärendet”. Kommuniceringskravet borde dock inskränkas till det som tillförts ärendet genom annan än parten själv. Vad gäller kommunikation av muntliga upplysningar framhöll departementschefen att i den mån sådana upplysningar var av betydelse för ärendets avgörande, borde de enligt huvudregeln kommuniceras med parten, vilket i de flesta fall torde förutsätta att upplysningarna nedtecknades i skrift. Departementschefen fortsatte, s 468.

> Jag vill emellertid understryka att reglerna om kommunikationsplikt självfallet inte är avsedda att inkräkta på myndighetens rätt att utan redovisningsskyldighet i förhållande till parten utnyttja sin allmänna sakkunskap och erfarenhetsfond. Vad som t ex muntligen upplyses av någon som deltar i den slutliga handläggningen av ett ärende eller med andra ord i samband med själva beslutsfattandet omfattas inte av förvaltningslagens krav på kommunikation. Är sådan upplysning av väsentlig betydelse för ärendets avgörande, kan det dock i åtskilliga fall vara av värde för parten att få del av den redan innan ärendet avgörs. Det ligger emellertid i myndighetens hand att pröva i vad mån så bör ske. Parten kan givetvis också lämnas behövlig information genom att upplysningen redovisas i motiveringen till beslutet i ärendet.

Frågan har sedan behandlats i litteraturen. I Bertil Wennergrens bok Handläggning, 8:e upplagan s 67, talas om skyldigheten att i princip kommunicera muntliga upplysningar. Wennergren fortsätter. ”Då här talas om muntliga upplysningar avses sådana som inhämtats utifrån. Vad som avhandlas vid myndighetens interna överläggningar och där upplyses ligger utanför kommuniceringsregeln.”

I Hellners, Förvaltningslagen, 2:a upplagan, s 194, kommenteras frågan. Mot bakgrund av en rättsfallsgenomgång säger Hellners ”Man bör således skilja mellan myndighetens egen sakkunskap och sådana erfarenheter som tillförts myndigheten utifrån genom t ex särskild sakkunnig som anlitas i ärende.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-08 17:08:15

I det förra fallet stipulerar FL ingen kommunikationsplikt, medan däremot så i princip är förhållandet i det senare fallet.''

Det nu sagda belyses också i vissa beslut av JO, se bl a JO:s ämbetsberättelse 1975 s 479 ff. I ett av de där redovisade ärendena gällde det kommunikation av en intern utredning i en lantbruksnämnd i ett ärende om rationaliseringsstöd. JO Lundvik menade att materialet var att hänföra till sådant som enligt 15 § FL skall kommuniceras med part och sade i sitt beslut bl a.

Med ''det som tillförts ärendet'' åsyftas således utredningsmaterialet, vare sig detta kommer utifrån eller utgörs av interna, inom myndigheten upprättade, handlingar. Sådana interna handlingar som endast innehåller sammanställning av i ärendet befintligt redan kommunicerat sakmaterial eller utredning i rättsfrågor behöver dock ej kommuniceras. Ej heller behöver man underrätta part om förslag eller utkast till beslut eller annat liknande hjälpmaterial hos myndigheten. Däremot är en värderings- eller annan utredningspromemoria att hänföra till ''det som tillförts ärende'', också i det fall promemorian upprättats inom myndigheten. Detsamma gäller tjänsteanteckningar och muntliga upplysningar, iakttagelser vid syn o d.''

Frågan om taxeringsnämndens plikt att kommunicera material med den skattskyldige regleras dock inte uttömmande i 15 § FL. Den bestämmelsen kompletteras med regeln i 65 § TL. Förutom att den regeln, som tidigare nämnts, ställer upp principen om taxeringsnämndens utredningsansvar sägs där också att taxeringsnämnden skall se till att tillfälle bereds den skattskyldige att yttra sig när det behövs för nämndens beslut.

Bestämmelsen har fått sin nuvarande lydelse 1978 i samband med RS-reformens genomförande. Den har ansetts innebära att taxeringsnämnden är skyldig att underrätta den skattskyldige inte bara om fakta som har tillförts ärendet utan också om nämndens uppfattning i rättsfrågor i den mån den har skiljt sig från den skattskyldiges. Denna kommunikationsregel sträcker sig alltså längre än 15 § FL, jfr Hermanson m fl, Taxeringshandbok, 2:a uppl s 193 ff och JO:s ämbetsberättelse 1980/81 s 392 ff. Beträffande innebörden av regeln anförde departementschefen i prop 1977/78:181 s 218 f bl a detta.

''Jag vill härvid först framhålla att taxeringsnämnden självfallet skall tillse att de frågor som uppkommer vid deklarationsgranskningen blir utredda i den utsträckning som behövs och är möjlig att åstadkomma. I utredningen bör ingå att när så är påkallat ge den skattskyldige tillfälle att förklara sig och ge sina synpunkter. Frågan om skattskyldigs rätt att få tillfälle yttra sig innan nämnden beslutar frångå hans deklaration i ett eller annat avseende bör dock enligt min mening ses mot den ordning som enligt mitt förslag skall gälla för taxeringsnämndens beslut. Taxeringsnämnden har enligt denna inte bara möjlighet utan också skyldighet att under hela taxeringsperioden ompröva beslut när skattskyldig begär det eller skäl för omprövning annars visar sig föreligga.

Att under här angivna förhållanden behålla nuvarande bestämmelse, att

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-08 17:08:15

kommunicering med den skattskyldige får underlåtas bara om yttrande av denna uppenbarligen inte behövs, skulle enligt min mening få deklarationsgranskningen att framstå som onödigt tungrodd för både skattskyldiga och taxeringsmyndigheter. Den skattskyldige bör självfallet alltid få tillfälle att yttra sig när detta behövs för att frågan skall bli utredd och tillräckligt belyst."

Sammanfattningsvis gäller alltså en kommunikationsskyldighet för taxeringsnämnden som sträcker sig längre än regeln i 15 § FL — kommunikationsskyldigheten gäller inte bara uppgifter som nämnden fått från annan än parten (dvs tredje man) utan träder också in i andra situationer där kommunikation är av betydelse för ett riktigt beslut. Kommunikation måste m a o fullgöras för att officialprincipen skall bli tillgodosedd. De båda principerna hänger alltså ihop. Men kommunikationskravet inskränker inte taxeringsnämndens rätt att utan redovisningsskyldighet i förhållande till den skattskyldige använda sin allmänna sakkunskap och erfarenhetsfond.

3.3 Principen om partsinsyn

Kommunikationsskyldigheten för myndigheten motsvaras som tidigare sagts av rätten till insyn för parten. För att myndigheten skall kunna tillgodose dessa båda krav fordras som tidigare framgått i praktiken att inhämtade muntliga upplysningar dokumenteras av myndigheten. Enligt reglerna om partsinsyn gäller sekretess i princip inte i förhållande till en part i ett ärende. Men i undantagsfall gäller sekretess, t ex i vissa fall under pågående skattekontroll, se 4 kap 2 § sekretesslagen. I den mån sekretess gentemot parten gäller måste dock myndigheten enligt reglerna om partsinsyn på annat sätt och under vissa angivna förutsättningar upplysa parten om vad materialet innehåller. Frågan om partsinsyn och tillämpningen av regeln i 4 kap 2 § sekretesslagen hos taxeringsnämnd har behandlats av regeringsrätten, se RÅ 1981 2:63.

3.4 JO-uttalanden

Till belysning av det under 3.2 och 3.3 sagda finns flera tidigare JO-uttalanden, se t ex JO:s ämbetsberättelse 1973 s 225, 1977/78 s 265, 1978/79 s 318 samt 1979/80 s 275 och 427.

Frågor om utlämnande av uppgiftslämnares namn, anonymitet etc tas upp i några fall. I ett av dessa fall, JO 1978/79 s 318, var det fråga om ett ärende där taxeringsnämnden hade grundat sitt beslut på upplysningar från utomstående. Den skattskyldige, N skrev till nämnden och begärde uppgift om nämndens källor. Taxeringsnämndens ordförande, J vägrade lämna ut dessa och hänvisade till bl a tystnadsplikten. JO Ekberg anförde.

"N:s deklaration innehåller såvitt jag kunnat finna vid min granskning därav inte någon anteckning om vem som lämnat ifrågavarande uppgifter om N till taxeringsnämnden. Eftersom uppgifterna enligt nämndens beslutsmotive-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-08 17:08:15

ring låg till grund för nämndens slutliga ställningstagande hade det ålegat J att dokumentera dem i N:s deklaration. Om sådan dokumentation funnits i deklarationen hade J inte kunnat åberopa några sekretess- eller tystnadspliktsbestämmelser till stöd för en vägran att lämna ut uppgifterna till N. Tystnadspliktsbestämmelserna har ju tillkommit för den skattskyldiges skydd. Genom sin underlåtenhet att dokumentera uppgifterna har J förfarit klart felaktigt.

Det inträffade aktualiserar också frågan om taxeringsnämnd överhuvudtaget bör grunda sina beslut på uppgifter från personer, som vill vara anonyma för den skattskyldige. Mitt svar på denna fråga är ett bestämt nej. Vill inte uppgiftslämnaren att hans identitet skall röjas för den skattskyldige får nämnden avstå från att använda uppgifterna mot den skattskyldige. Eljest försvårar man för den skattskyldige att bemöta eller argumentera mot beslutet.''

JO Ekberg har i ett annat fall behandlat situationen där det är en ledamot i taxeringsnämnden som lämnar en uppgift om den skattskyldige, JO 1979/80 s 427.

Ärendet rörde ett fall där en skattskyldig i sin deklaration yrkat avdrag för resor med bil mellan bostad och arbetsplats. Under taxeringsnämndens handläggning av ärendet hade en ledamot vid ett sammanträde med nämnden sagt att han kände till att den skattskyldige samåkt med en annan person. Taxeringsnämnden hade senare i underrättelse om ifrågasatt avvikelse från självdeklarationen medgivit avdrag för ett skäligt antal dagar. Som motivering angavs att det hade kommit till nämndens kännedom att den skattskyldige till viss del samåkt med en arbetskamrat. I erinringar framhöll den skattskyldige att påståendet om samåkning var felaktigt. Taxeringsnämnden vidhöll trots detta sitt beslut.

Saken iakttogs i samband med en JO-inspektion. I sitt beslut uttalade JO Ekberg att den skattskyldige redan i underrättelsen om den ifrågasatta avvikelsen borde ha fått besked om vilka uppgifter nämnden förfogade över och vem som stod bakom uppgifterna. Genom att underlåta detta hade nämnden enligt JO inte givit den skattskyldige möjlighet att argumentera mot den ifrågasatta avvikelsen. Den skattskyldige borde också enligt JO efter det att han svarat på underrättelsen om den ifrågasatta avvikelsen ha fått del av ledamotens uppgifter. Nämnden borde också ha namngivit uppgiftslämnaren. Samtidigt borde den skattskyldige ha beretts tillfälle att ånyo styrka sina uppgifter. JO fortsatte.

Deklarationen (får inte frångås) i avseende på sina faktiska uppgifter av taxeringsmyndigheterna såvida dessa inte till stöd för ett frångående kan åberopa uppgifter som visar att deklarationen är felaktig eller att det eljest framstår som sannolikt att så är fallet. Dylika uppgifter kan ibland framkomma som ett resultat av nämndens lokal- eller personkännedom. Nämndledamöters uppgifter måste emellertid generellt sett vägas med samma omsorg som deklarantens. Det kan ju hända att ledamotens uppgifter bygger på felaktiga anta-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-08 17:08:15

ganden, missuppfattning eller, vilket är värre, på bristande objektivitet hos uppgiftslämnaren.

JO kritiserade också nämnden för att den lagt okommunicerat material till grund för sitt beslut och menade att de nu redovisade principerna var självklara, motiverade som de var av den enskildes starka intresse av rättsskydd.

4. Avslutning

Regeln i 15 § förvaltningslagen med dess förarbeten ger alltså inte hela svaret på frågan om vad som gäller beträffande kommunikationsplikten hos taxeringsnämnden. Denna skyldighet måste också ses mot bakgrund av den övergripande officialprincipen, regeln i 65 § TL och ett antal JO-uttalanden — åtskilligt flera än de som här behandlats. Taxeringsnämndens utredningsåtgärder måste tåla insyn från den skattskyldige. Sakuppgifter som tillförs ett ärende under beredningen från en utomstående eller någon funktionär hos nämnden måste dokumenteras och kan behöva kommuniceras med den skattskyldige. Någon kommunikationsplikt föreligger däremot inte ifråga om uppgifter som kan sägas höra till taxeringsnämndens och dess ledamöters ''allmänna erfarenhetsfond''. Sådant material skall alltså kunna beaktas direkt vid beslutsfattandet utan att det dessförinnan redovisats för den skattskyldige. Med uttrycket ''allmän erfarenhetsfond'' avses väl sådant som s k notoriska fakta och *allmän* erfarenhet, sakkunskap och kännedom som gäller olika delar av taxeringsdistriktet och grupper av skattskyldiga. Privat vetande om en person eller ett förhållande eller m a o *speciella* uppgifter som bottnar i en persons särskilda lokal- eller personkännedom faller däremot utanför begreppet ''allmän erfarenhetsfond''. Om sådant material kan antas hålla god kvalité får dock nämnden beakta det i sitt arbete och skall därvid iaktta de fyra principerna

- officialprincipen
- kommunikationsprincipen
- principen om partsinsyn
- dokumentationsprincipen.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-08 17:08:15

SKATTEALMANACKAN 1984 — exklusiv fickalmanacka med ekonomiuppgifter!

Utförd i svart handbundet kalvskinn med hela 54 sidor matnyttiga och lättöverskådliga skatte- och ekonomiuppgifter (se innehållsförteckning från 1983). Dessutom återfinns timplanering hela året, årsplan, plats för anteckningar och ett löstagbart telefonregister. Allt i högsta kvalitet! Mot ett tillägg på 10: — tryckes Ert namn i guldtryck på pärmen. Almanackan kan bli en fin present eller julklapp. Ett särtryck av info-delen kan beställas separat. Formatet är end. 85×135 mm så den passar utmärkt i innerfickan eller handväskan. Leverans sker i mitten av december.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING — Ska
Ändringar som inträffat efter 8 april

Adressforteckning
Aktievinster, beskattningsregler
Arvs- och Gåvoskatten
ATP-avgiften 1974–1984
Bankernas inlåningsrantor
Basbelopp
Basenheter
Bilersattningar, avdrag
Bilformån
Deklarationsgrans
Diskontot fr o m 1970
Dröjsmålsranta
Egenföretagares sociala avgifter/avdragsrat
Existensminimum, normalbelopp
Fastighetsforsaljning, skatteregler
Folkpension m m
Formogenhetsskatt
Forsakringar, skatteregler
Hotellrumspriser i utlandet
Hyreshusavgift
Inkomstbeskattningen 1982–1985
Kommunalskatter 1982
Konsumentprisindex
Los egendom, beskattningsregler
Marginalskattesparr, begransningsregel
Mervardeskatt
Maklararvoden samt lagfarts- o inteckningskostnade
Premieobligationslan, dragningar 1983
Representation, avdragsgill
Resultatreglerande atgarder for foretag
Rantetabeller
Semester och semesterlon
Skattereduktioner
Skuldrantor, specifikation
Sociala kostnader
Socialavgifter på bilformånsvar
Sommartid
Statliga inkom
Sär-

Rekvireras från

Tidskriften FÖRETAGSEKONOMI

Bögatan 44,
412 72 Göteborg
Tel 031 - 40 07 80

Härmed beställes:

☐ ..... st Skattealmanackan 84
Kr 60: —/st

☐ ..... st Särtryck av info-delen
Kr 16: —/st

Priserna inkl. moms!

☐ Namntryck enl. separat lista

Namn: .....

Adress: .....

Postadress: ..... Tel.: .....

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-08 17:08:15